

GYÁRTÁS- TECHNOLÓGIA

**FORGÁCSOLÁSSAL TÖRTÉNŐ ALAKÍTÁSOK
ALAPJAI**

GYÁRTÁSI FŐFOLYAMAT

- A gyártás mindazon tevékenység (művelet) rendezett mennyisége, melyek ahhoz szükségesek, hogy az üzembe belépő anyagokat, félkész termékeket (**előgyártmány**) készgyártmánnyá (**termékké**) változtassuk.
A gyártási főfolyamatot technológiai folyamatnak, tárgyát **munkadarabnak** nevezzük.
- A technológiai folyamat a gyártási rendszer erőforrásainak segítségével közvetlenül a munkadarabra hat és a kívánt mértékben megváltoztatja állapotjellemzőit (alak, méret, pontosság, anyagtulajdonság).
- A munkadarab jellegzetes állapotai: nyersanyag, előgyártmány, alkatrész, termék.

A technológiai folyamat jellegzetes szakaszai:

- A nyersanyagok és előgyártmányok alkatrészekké való megmunkálása.
- A gyártmány szerelése.

Az előgyártmány főbb megjelenési formája: öntvény, kovácsolt munkadarab, hengerelt munkadarab, hegesztett munkadarab.

GYÁRTÁSI FŐFOLYAMAT

A gyártási főfolyamat eljárásai

ha a szerszámél kiképzése mértanilag

SZABÁLYOS

EGYÉLÜ

TÖBBÉLÜ

ha a szerszámtest és a lapka

AZONOS ANYAGU

HEGESZTETT

VÁLTHATÓ

AZONOS ANYAGU

HEGESZTETT VAGY VÁLTHATÓ ÉLBETÉT, VAGY LAPKA

-Vésés
-Gyalulás
mindkettő fogazásra is
-Esztergálás
furatesztergálás
-Másoló forgácsolások

-Fúrás
hosszlyukfúrás
-Menetfúrás
menetmetszes
-Süllyesztés
-Marás
palástmarás
homlokmarás
fogmarás
horonymarás
másolómarás

-Dörzsölés
-Üregeles
-Fűrészelés
-Reszelés

-Furatkészítés
fúróruddal
programszerszámmal
-Marás
marófejrel
-Üregeles
láncszerszámmal is
-Fogatzatkészítés
-Egyidejűleg több
felület megmunkálása
esztergálással
marással

SZABÁLYTALAN

KÖSZÖRÜLÉS

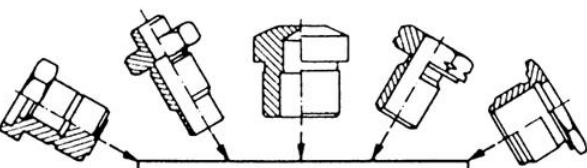
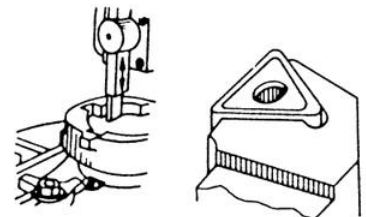
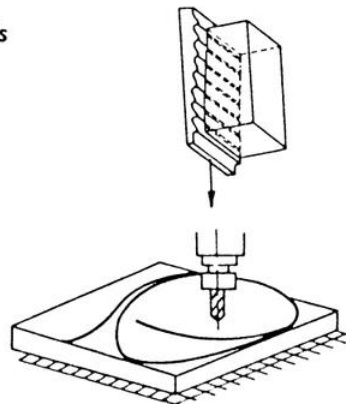
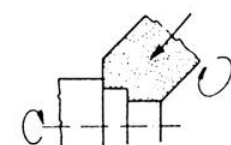
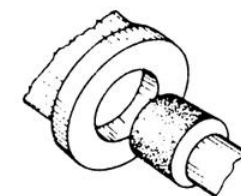
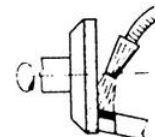
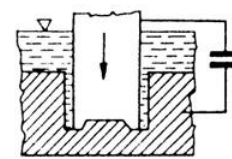
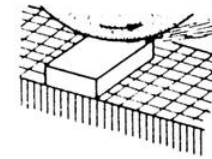
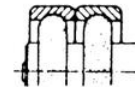
CSISZOLÁS

SZERSZÁMÉL NÉLKÜL

-Sikkoszorülés
-Palástkoszorülés
(külső, belső)
-Fogkoszorülés
-Másolókoszorülés
beszűrőkoszorülés
-Horonykoszorülés
-Áteresztőkoszorülés
(csúcsnélküli)
-Darabolókoszorülés
-Szerszámélezés
egyélü szerszámé
többélü szerszámé
-Dörzskoszorülés

-Dörzscsiszolás
-Tükrösítés
-Tükrösimitás
-Szabadszemcsés
csiszolás

-Szikraforgácsolás
alakos süllyesztés
huzalos vágás
-Kémiai megmunkálás
alakos süllyesztés
lemezalak maratása
felületi mintamarás
-Plazmasugaras
-Elektronsugaras
-Lézersugaras
anyagleválasztások

Az alkatrész-típuscsoportok megmunkálása a fejlődés útja

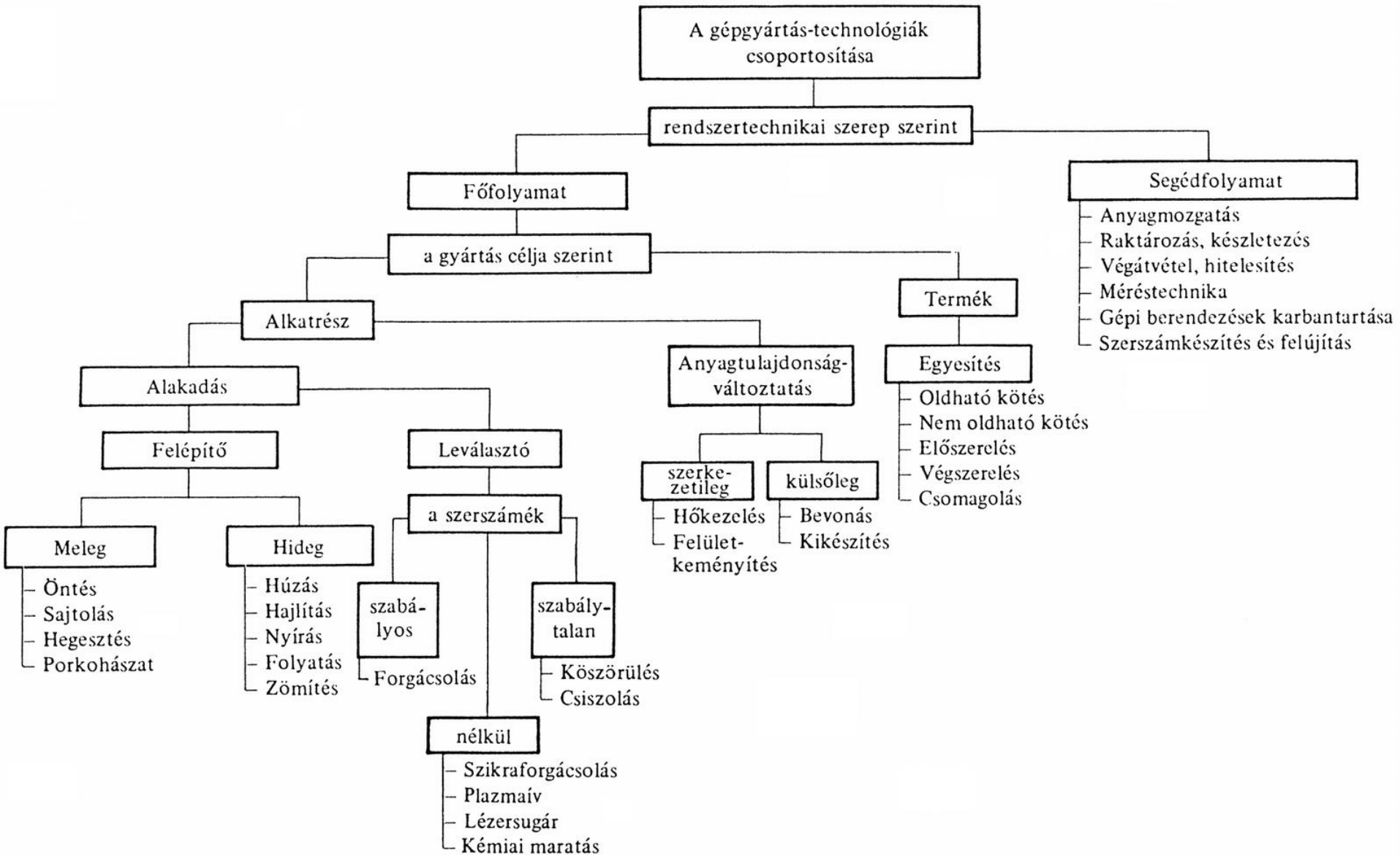
GYÁRTÁSI SEGÉDFOLYAMAT

A gyártási segéd folyamat az alábbi főbb tevékenységeket foglalja magában:

- A gyártás gazdasági, műszaki és szervezési előkészítése, irányítása, kiszolgálása.
- A nyersanyagok, félkész termékek, segédanyagok beszerzése, ellenőrzése, üzemben belüli szállítása és raktározása.
- A munkadarabok és az alkatrészek műszaki ellenőrzése.
- A munkadarabok és alkatrészek szállítása és tárolása.
- A gyártmány ellenőrzése, kipróbálása, minősítése és műszaki átadása.
- A gyártmányok konzerválása, csomagolása, tárolása, elszállítása.
- A hulladék anyagok és hulladékenergia hasznosításának, kezelésének, vagy megsemmisítésének tevékenysége.

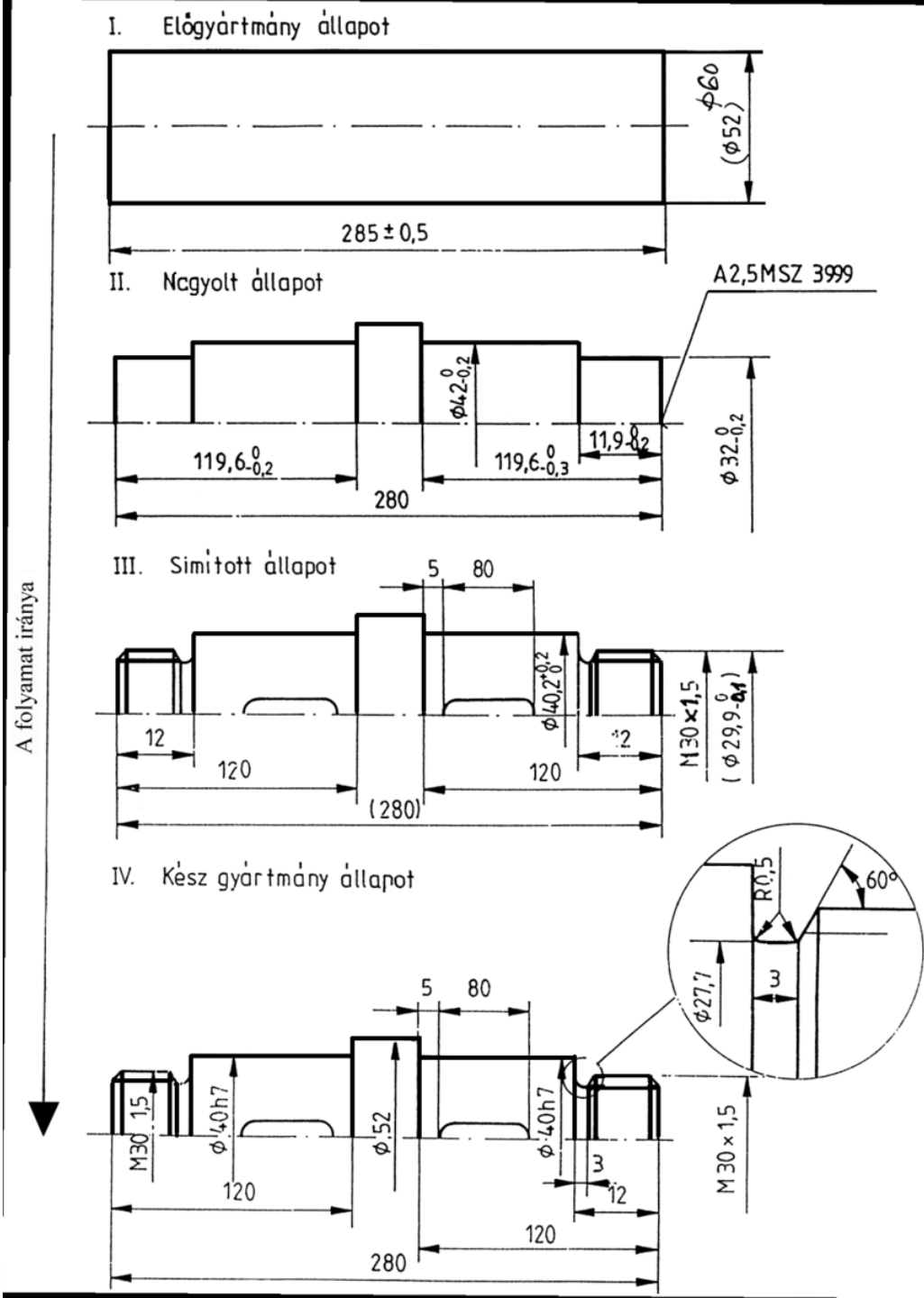
A gyártási fő folyamat folyamatosságát a segéd folyamat biztosítja. A gyártási segéd folyamat az alkatrészen nem eredményez közvetlenül állapotváltozást, de lehetővé teszi a gyártás folyamatosságát.

TECHNOLÓGIÁK FELOSZTÁSA

ALKATRÉSZ- GYÁRTÁS

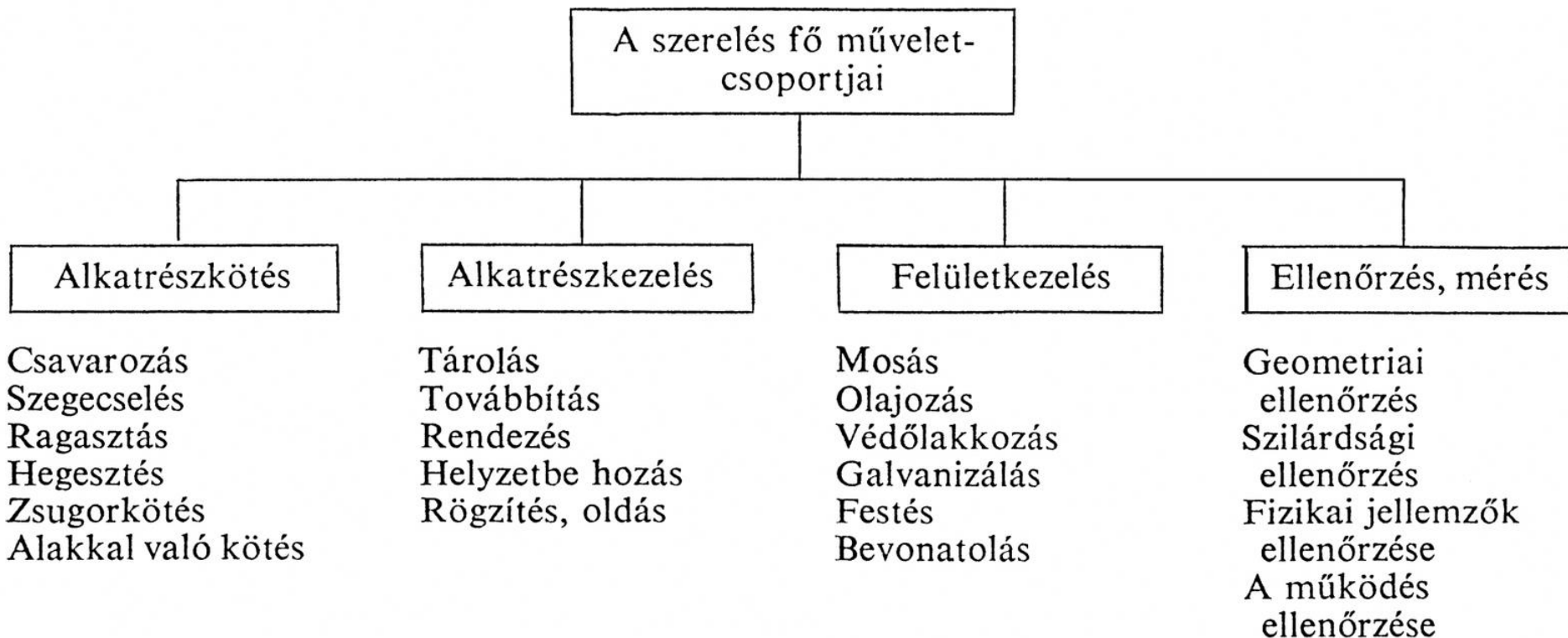
Alkatrész: a gépgyártás tovább nem bontható eleme

SZERELÉS

A technológiai folyamat befejező szakasza, amelyben a megelőző termelési területeken végzett tevékenységek eredményeit (alkatrészeket) termékkeé egyesítik.

Itt az alkatrészeket meghatározott sorrendben és szempontok szerint egymáshoz rendeljük azzal a céllal, hogy olyan gyártmányt (szerelési egységet, terméket) hozzunk létre, amely a követelményeknek (vevői, vállalkozói) mindenben eleget tesz.

FELÉPÍTŐ ALAKADÁS

- A munkadarabok előállíthatók gáz, vagy gőz-halmazállapotú anyagokból, folyadékból, pépes vagy kenőcsállapotú anyagokból (öntés) elektrolízis (ionizálás) útján (pl. galvanizálás) vagy szilárd halmazállapotú (szemcsés vagy por) anyagokból (pl. zsugorítással).
- A meleg felépítő alakadás változatai: öntés, hengerlés, sajtolás, kovácsolás, hegesztés, porkohászat.
- A hideg felépítő alakadás változatai: hajlítás, kivágás, húzás, folytatás, zömítés.

LEVÁLASZTÓ ALAKADÁS

- Olyan megmunkálási eljárás, amellyel a munkadarab előírt alakját úgy kapjuk meg, hogy a többlet anyagot forgácsoló-szerszámmal forgács alakjában eltávolítjuk.
- A forgácsolási folyamathoz a szerszám és a munkadarab relatív elmozdulására, azaz forgácsoló-mozgásokra van szükség, amelyet a szerszámgép megfelelő egységei valósítanak meg.
- Megvalósíthatjuk határozott, és határozatlan élgeometriájú szerszámmal.

ANYAGTULAJDONSÁG VÁLTOZTATÁS

Külső anyagtulajdonság változtatás

Ide tartozik a gáz- vagy gőzállapotú anyaggal való bevonás, az ún. rágőzölögtetés, a folyékony pasztaszerű anyaggal való bevonás (festékszórás, tűzi horganyzás, felrakó hegesztés) továbbá az elektrolitikus vagy kémiai eljárással való bevonás. Különleges eljárásként ide tartozik a felrakó hőnolási eljárás: a dörzsköszörülés és az elektrolitikus anyagfelrakás összekapcsolása.

Szerkezeti anyagtulajdonság változtatása

Az esetleges akaratlan alakváltozás nem jellemző az eljárásra, de előfordul, és ez kihatással lehet a termék használhatóságára: anyagrészecskék átrendezésekor (edzés, megeresztés, izzítás), anyagrészecskék kiválasztásakor (széntelenítés), anyagrészecskék hozzáadásakor (nitrálás, krómozás, cementálás).

Egyesítés

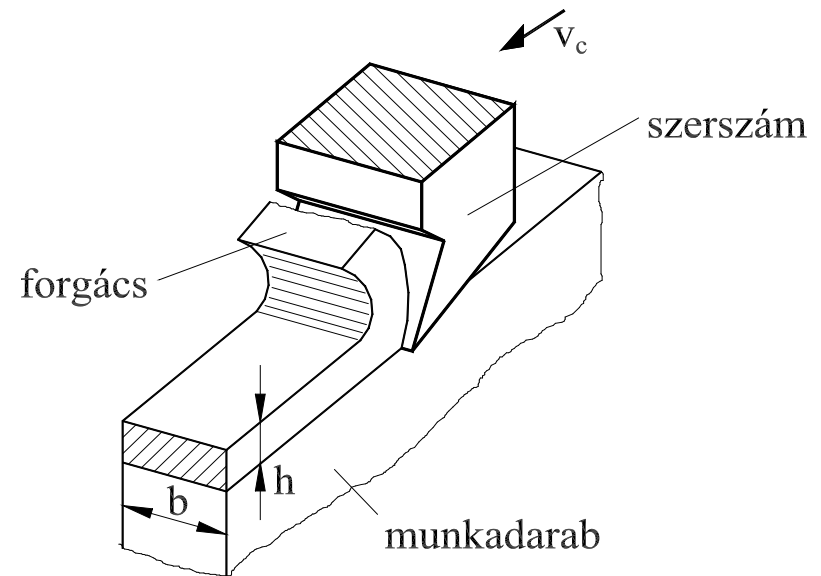
Az egyesítés kötéssel és szereléssel valósítható meg.

A kötés két, vagy több munkadarab vagy alaktalan munkadarabok között létesített egyesítés. Végbemeget összekapcsolással, betöltéssel, valamint rá és besajtolással, de alakadással, vagy képlékeny alakítással is. Ezek közül a legfontosabb az összekapcsolással létesített kötés, mivel ide tartozik a hegesztés, a forrasztás és a ragasztás.

FORGÁCSOLÁSI ALAPFOGALMAK

Forgácsolás célja: az előírt alakú, méretű és felületminőségű alkatrész gazdaságos előállítása.

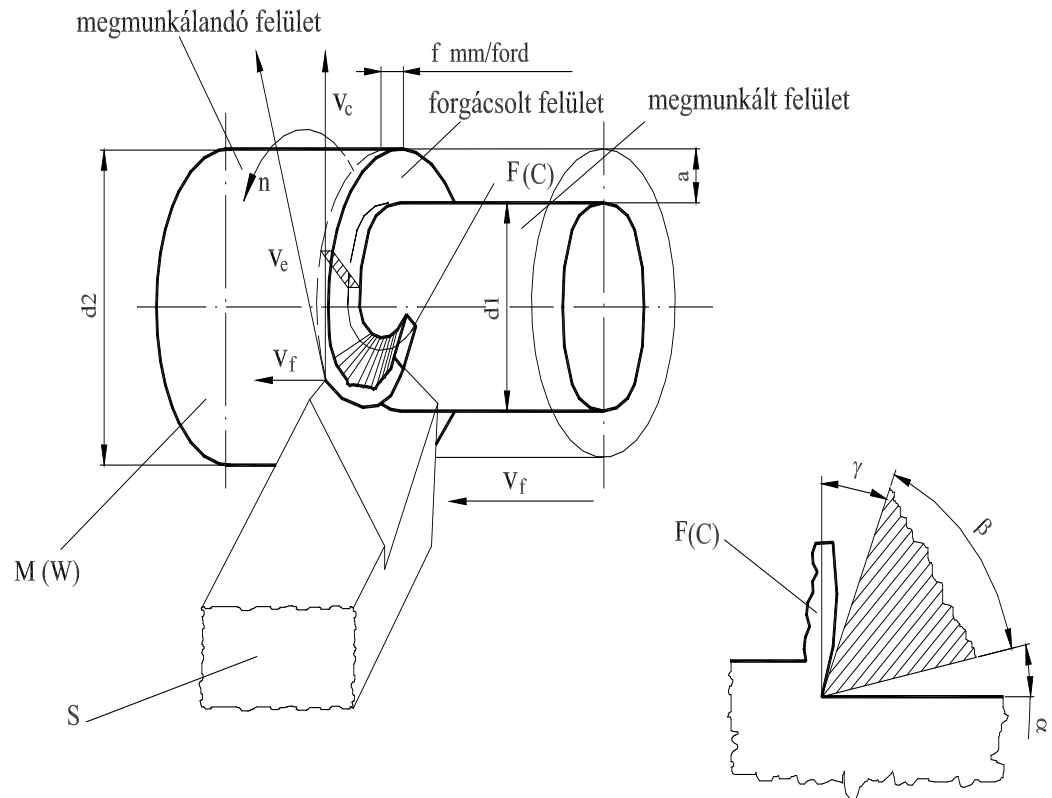
Forgácsolás lényege: Forgácsolásnál a munkadarab előírt alakját azáltal érjük el, hogy célszerűen kialakított szerszámmal anyag- részeket, forgácsokat választunk le róluk. Az anyagleválasztás a munkadarab és a szerszám közötti relatív mozgások eredményeként jön létre, amikor a szerszám ékhez hasonlóan behatol az anyagba és onnan forgácsokat választ le.

FORGÁCSOLÁSI FOLYAMAT, ILL. A MEGMUNKÁLÓ RENDSZER JELLEMZŐI:

Forgácsolás tényezői:

- M (mdb.)** – erről történik az anyagleválasztása
- K (készülék)** – mdb. és szersz befogása
- G (szerszámgép)** – mdb. és szerszám relatív mozgását létesíti
- S (szerszám)** – anyagleválasztást végzi
- F (forgács)** – alakja, keresztmetszete, viselkedése hatással van a forgácsolási folyamatra
- I (irányítás)** – kézi vagy automatikus

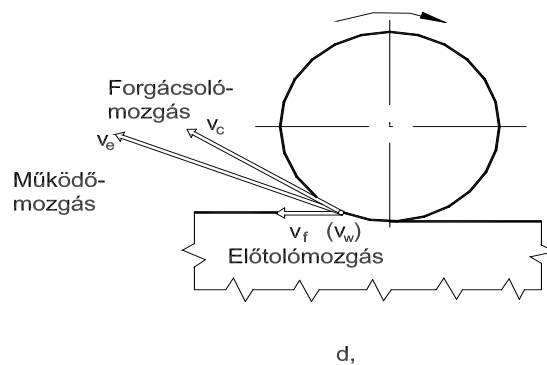
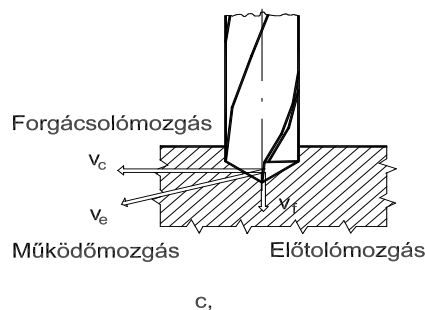
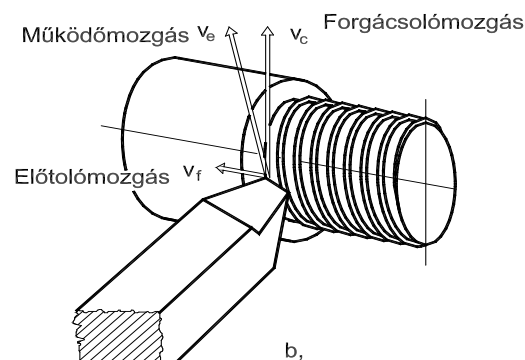
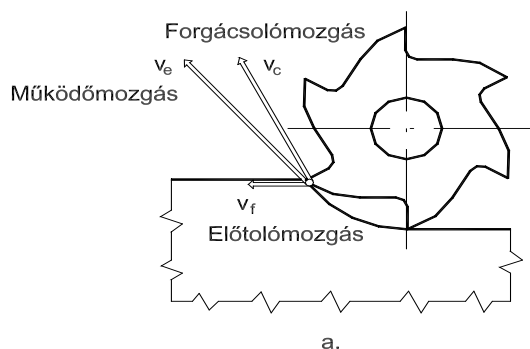

MDB. ÉS A SZERSZÁM RELATÍV MOZGÁSA

A relatív mozgásokat és azok jellemzőit mindig álló mdb-hoz viszonyítjuk, függetlenül a tényleges helyzettől.

Fajtái:

- forgácsoló (főmozgás) → szabványosított:
- előtoló → ISO 3002/1, MSZ 16900/1
- eredő (működő)
- kisegítő mozgás

FORGÁCSOLÓ MOZGÁS

1.Forgácsoló mozgás: olyan relatív mozgás a mdb. és a szerszám között, amely előtolómozgás nélkül csak egyszeri forgácsleválasztást tenne lehetővé, egyetlen fordulat vagy löket alatt.

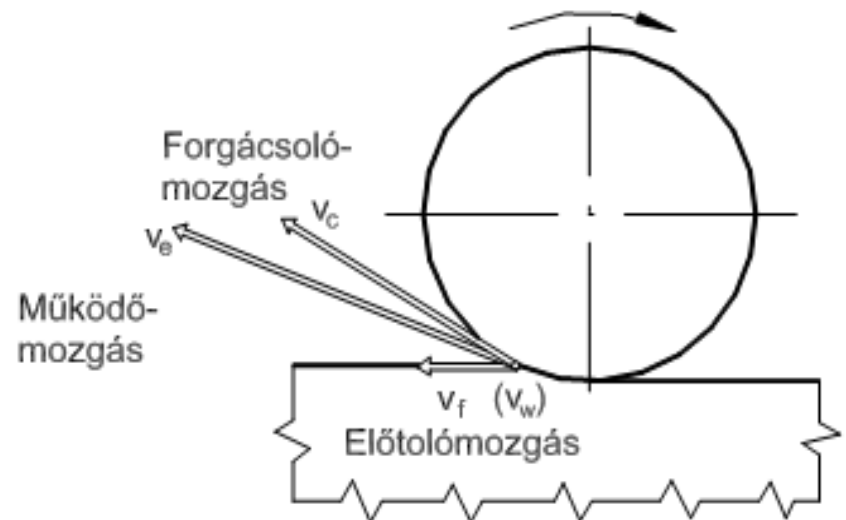
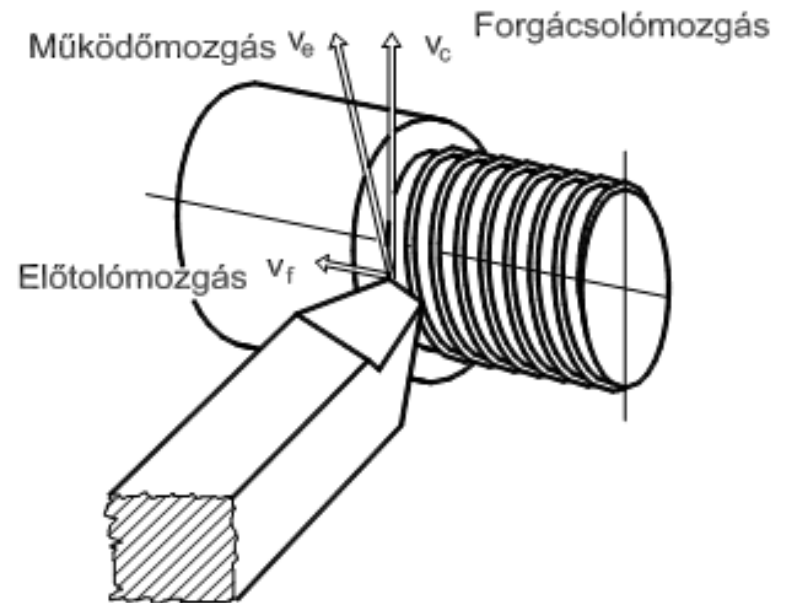
Típusai:

- egyenes vonalú (gyalulás, vésés, üregelés)
- körmozgás (esztergálás, fúrás, marás, köszörülés)
- görbe vonalú (menetfúrás, másoló esztergálás, marás)

Forgácsoló mozgás sebessége: az a forgácsolási sebesség, mely a forgácsoló él kiválasztott pontjának pillanatnyi sebessége a mdb.-hoz viszonyítva a forgácsolás irányában.

$$v_c = \frac{d_w \cdot \pi \cdot n_w}{1000} \quad [\text{m/p}] \text{ (eszt., fúrás, marás)}$$

$$v_c = \frac{d_s \cdot \pi \cdot n_s}{60000} \quad [\text{m/s}] \text{ (köszörülés)}$$

ELŐTOLÓ MOZGÁS

2. Előtoló mozgás: a forgácsoló mozgással együtt többszörös vagy folyamatos anyagleválasztást tesz lehetővé, több fordulat vagy löket alatt.

Az előtolómozgás lehet:

- egyenesvonalú folyamatos (esztergálás, fúrás, marás, dörzsárazás)
- egyenesvonalú szakaszos (gyalulás, vésés, síkköszörülés, dörzsárazás)
- körvonalú szakaszos (gyalulás vagy vésés kör alakú)
- görbevonalú folyamatos (másoló esztergálás, marás)
- görbevonalú szakaszos (másoló gyalulás)

Előmozgás sebessége: az előtolósebesség, mely a forgácsoló él kiválasztott pontjának pillanatnyi sebessége a mdb.-hoz képest, az előtolóirányban.

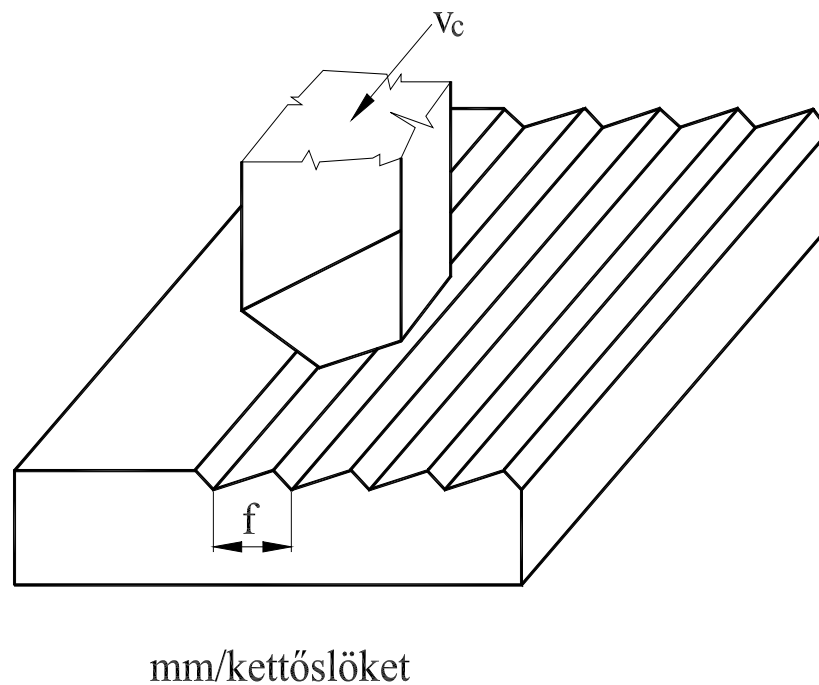
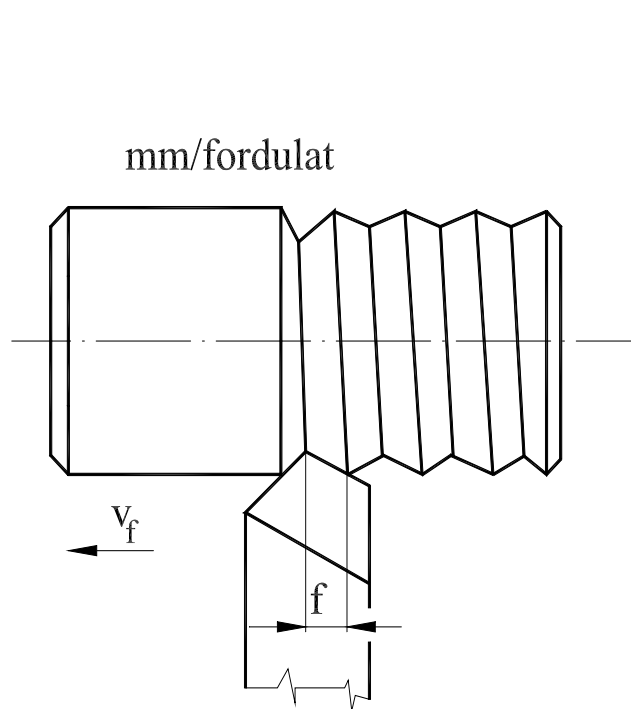
Jele: $v_f = f \cdot z$ [mm/perc];[m/perc] $\rightarrow f = \frac{v_f}{z}$

- szakaszos előtolásnál nem értelmezzük

- Előtoló mozgásnak 1 fordulatra vagy löketre vonatkoztatott útja az előtolás.

Jele: **f**, [mm/ford];[mm/löket];[mm/kettőslöket]

Az előtolás értelmezése

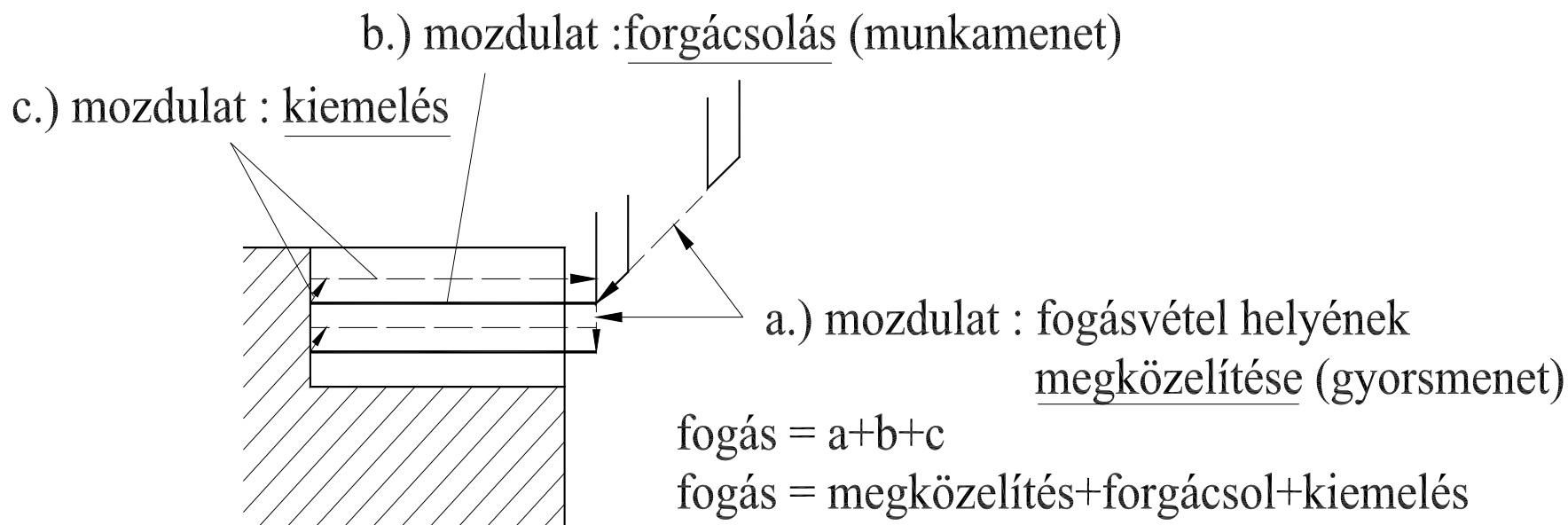
3. Működő mozgás: (eredő forgácsoló mozgás): forgácsoló mozgás és előtoló mozgás eredője. A forgácsoló mozgás és a működő mozgás egybeesik, ha nincs előtoló mozgás (pl. üregelés) vagy ha nincs egyidejű előtoló mozgás (pl. gyalulás, vésés)

Működő mozgás sebessége: működő sebesség, v_m

4. Kisegítő mozgás:

- hozzáállítás: szerszám hozzáállítása forgácsolás előtt a mdb.-hoz (fogásvétel céljából) ; (kézzel vagy NC-gépen automatikusan)
- fogásvételi mozgás: leválasztandó rétegvastagság beállítása
- utánállító mozgás: fogásmélység korrigálása, szerszám kopás, pontatlan fogásvétel.

A FOGÁS ÉRTELMEZÉSE FORGÁCSOLÁSNÁL

FORGÁCSOLÁSI ADATOK

Forgácsolási adatok, melyeket a forgácsolás végrehajtásához be kell állítani:

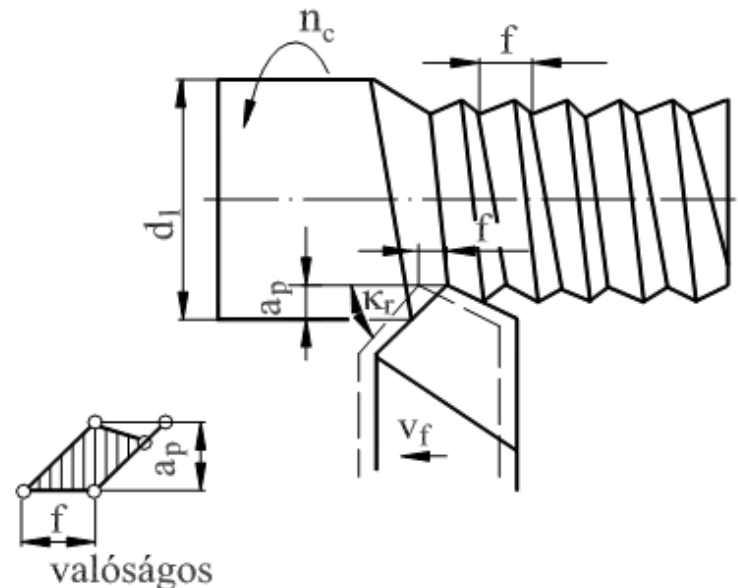
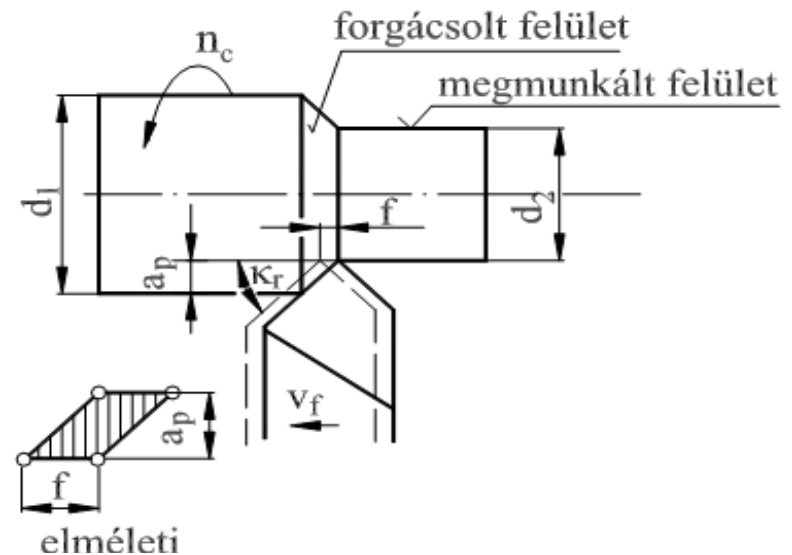
- előtolás (f)
- fogásmélység $a_p = \frac{d_2 - d_1}{2}$ [mm]
- forgácsolási sebesség (v_c)

Forgácskeresztmetszet (A_c)

- állandó (esztergálás)
- változó (marás)

elméleti > valóságos

A valóságos A_c mindig kisebb mint az elméleti, mert a szerszám kialakítása olyan, hogy az anyag egy része a mdb.-on marad előtolási nyomok formájában.

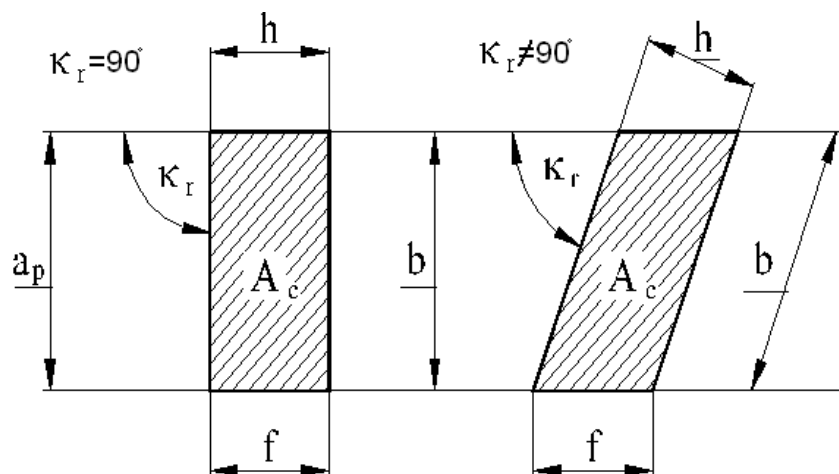
FORGÁCSKERESZTMETSZET

Forgácskeresztmetszet alakja (azonos a_p és f mellett) a főél elhelyezési szöge szerint(κ_r) változik.

Értelmezzük:

-forgács szélesség (b)

-forgács vastagság (h)

$$\sin \kappa_r = \frac{a_p}{b} \rightarrow b = \frac{a_p}{\sin \kappa_r}$$

$$\sin \kappa_r = \frac{h}{f} \rightarrow h = f \cdot \sin \kappa_r$$

A_c : a leválasztott anyagréteg

forgásirányra merőleges

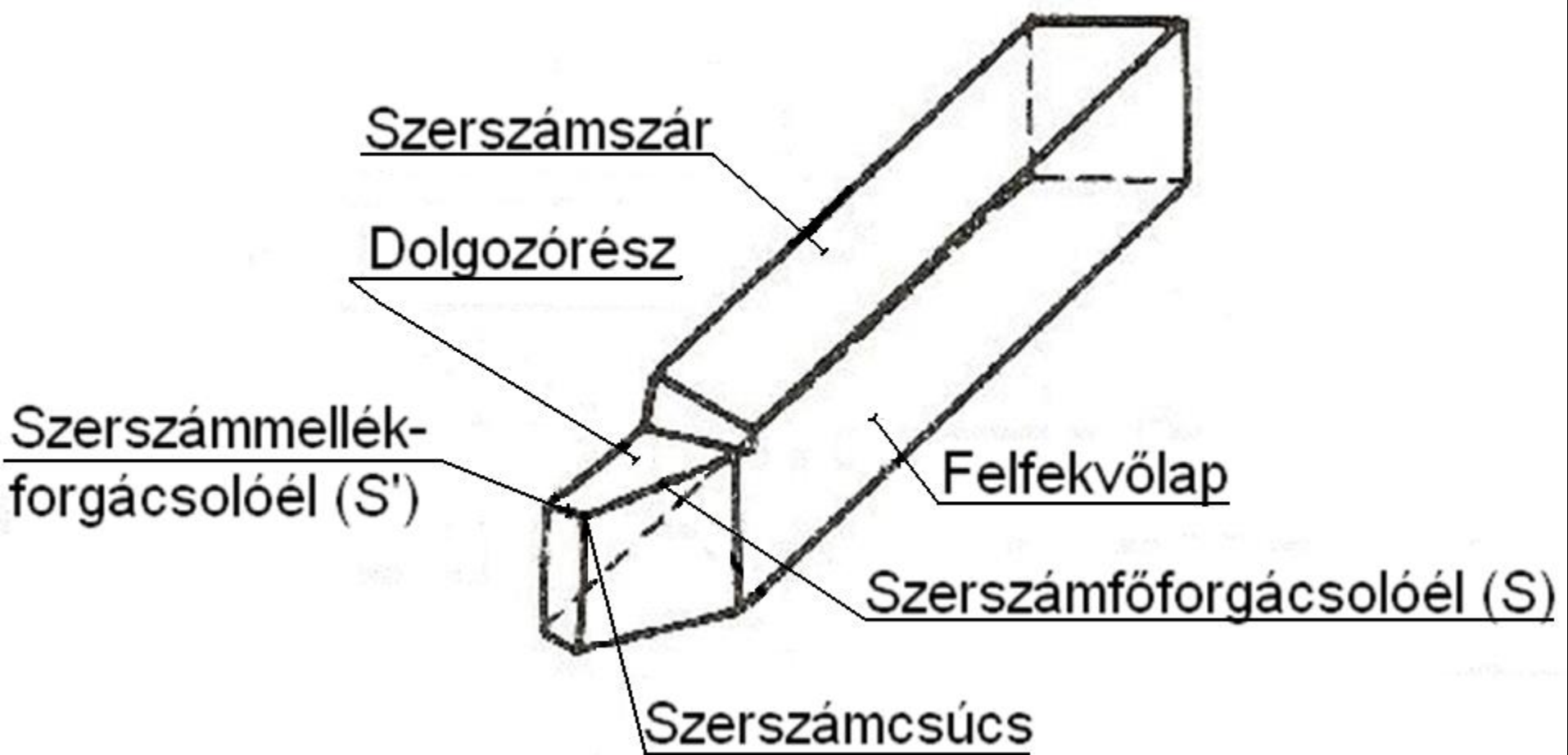
$$A_c = b \cdot h$$

$$A_c = b \cdot h = \underline{\underline{a_p \cdot f}}$$

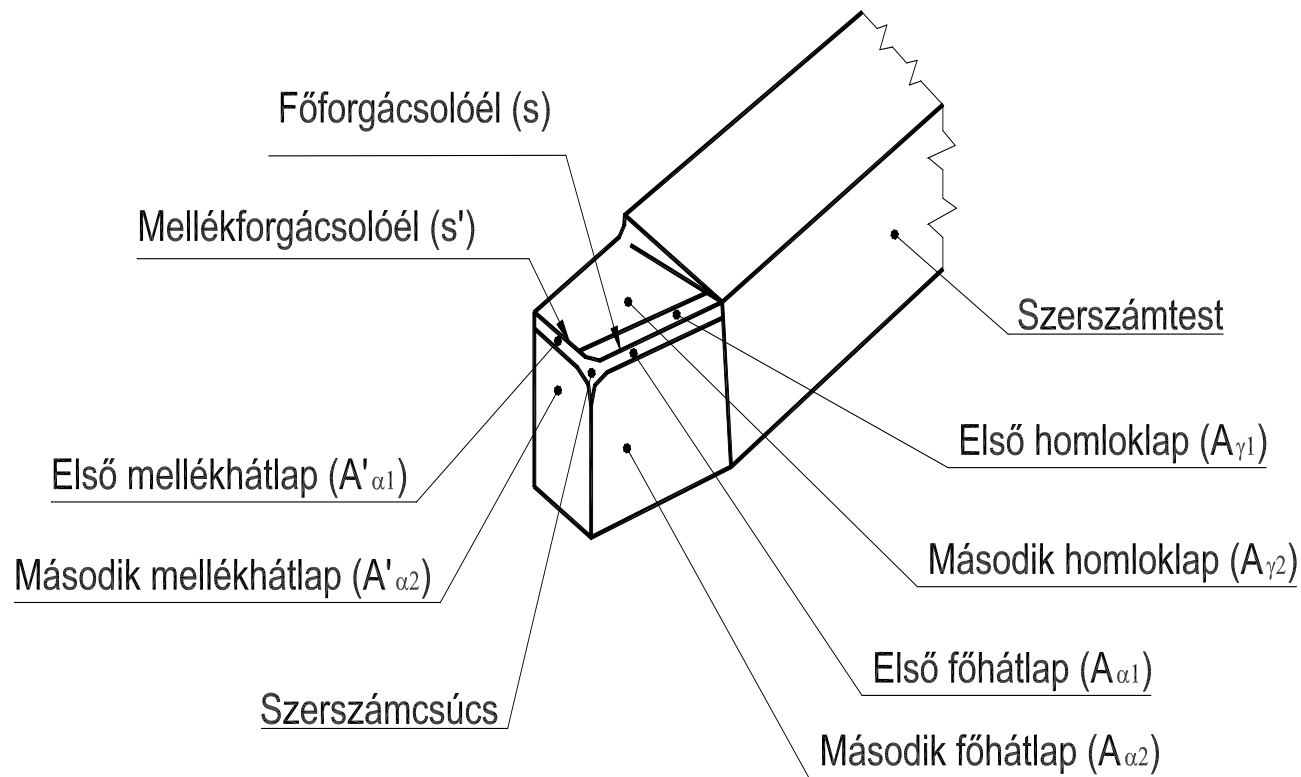
keresztmetszete.

Változó forgácskeresztmetszettel működő eljárásoknál be kell vezetni a közepes forgács vastagságot; ezzel $A_c = b \cdot h_{köz}$ vagy $A_c = b \cdot \bar{h}$ [mm²]

FORGÁCSOLÓ SZERSZÁM RÉSZEI

FORGÁCSOLÓ SZERSZÁM ÉLGEOMETRIÁJA

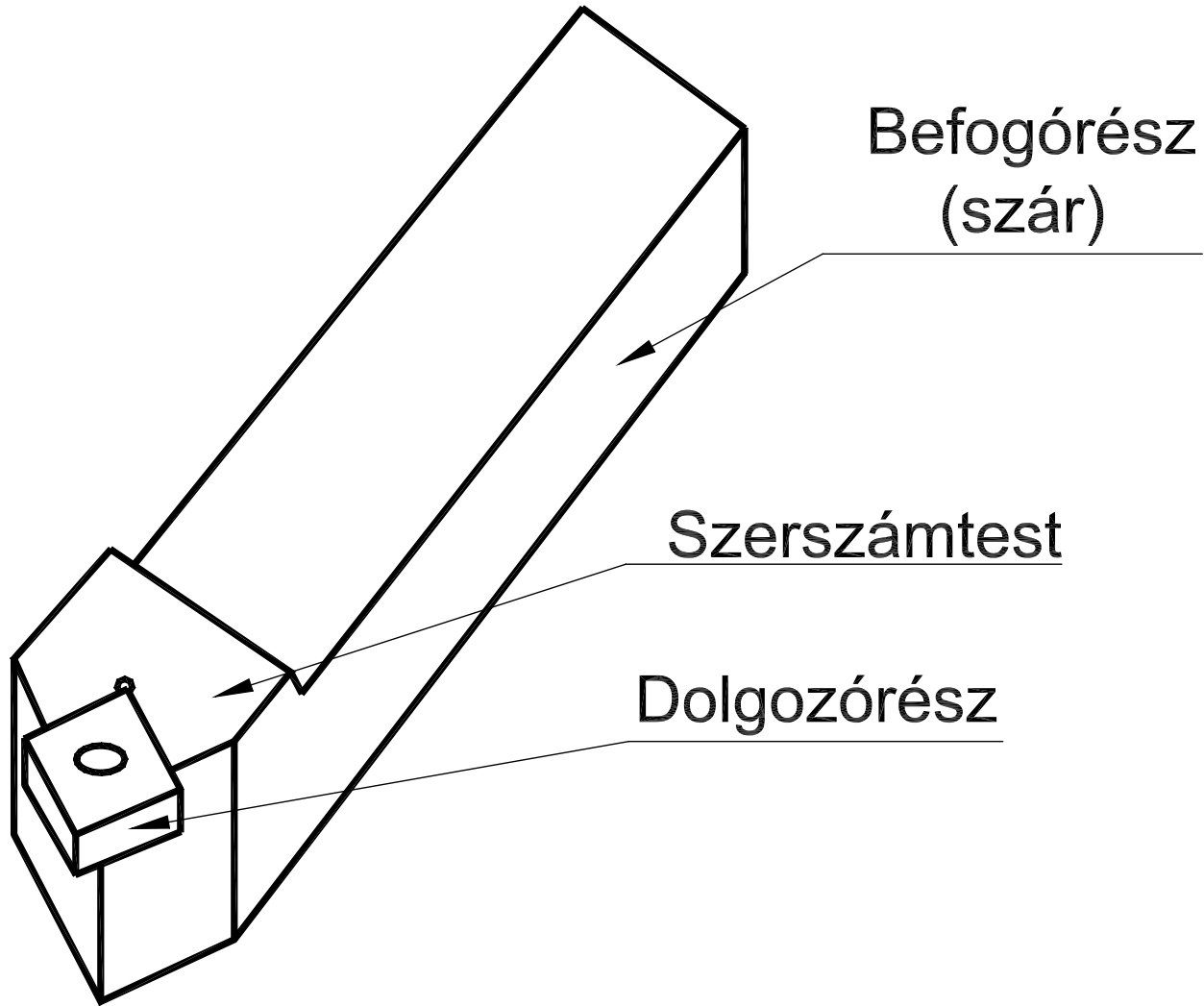
1.Élek: S, S'

2.Lapok: A_{γ}, A_{α}

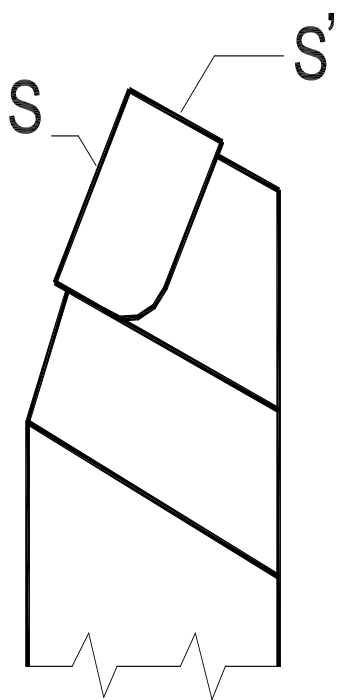
3.Síkok: P_f, P_r, P_s, P_n, P_o

4.Szögek: $k_r, \varepsilon_r, k'_r, \lambda_s, \alpha, \beta, \gamma,$

A FORGÁCSOLÓSZERSZÁMOK HÁROM FŐ RÉSZE VÁLTÓLAPKÁS ESZTERGAKÉSEN

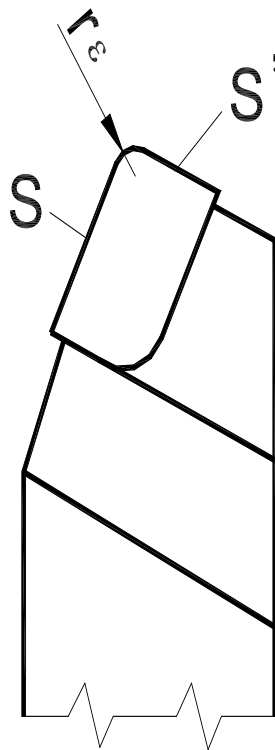

A SZERSZÁMCSÚCS KIALAKÍTÁSA

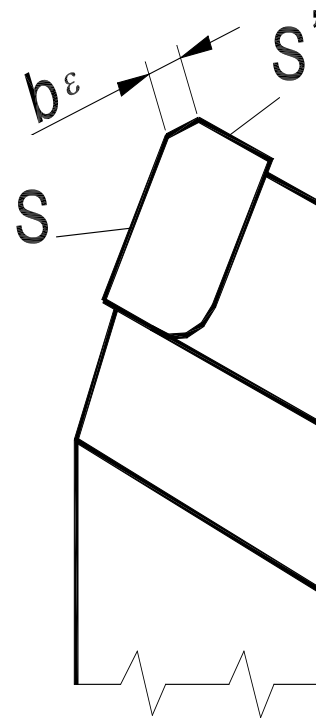
a.

hegyes

b.

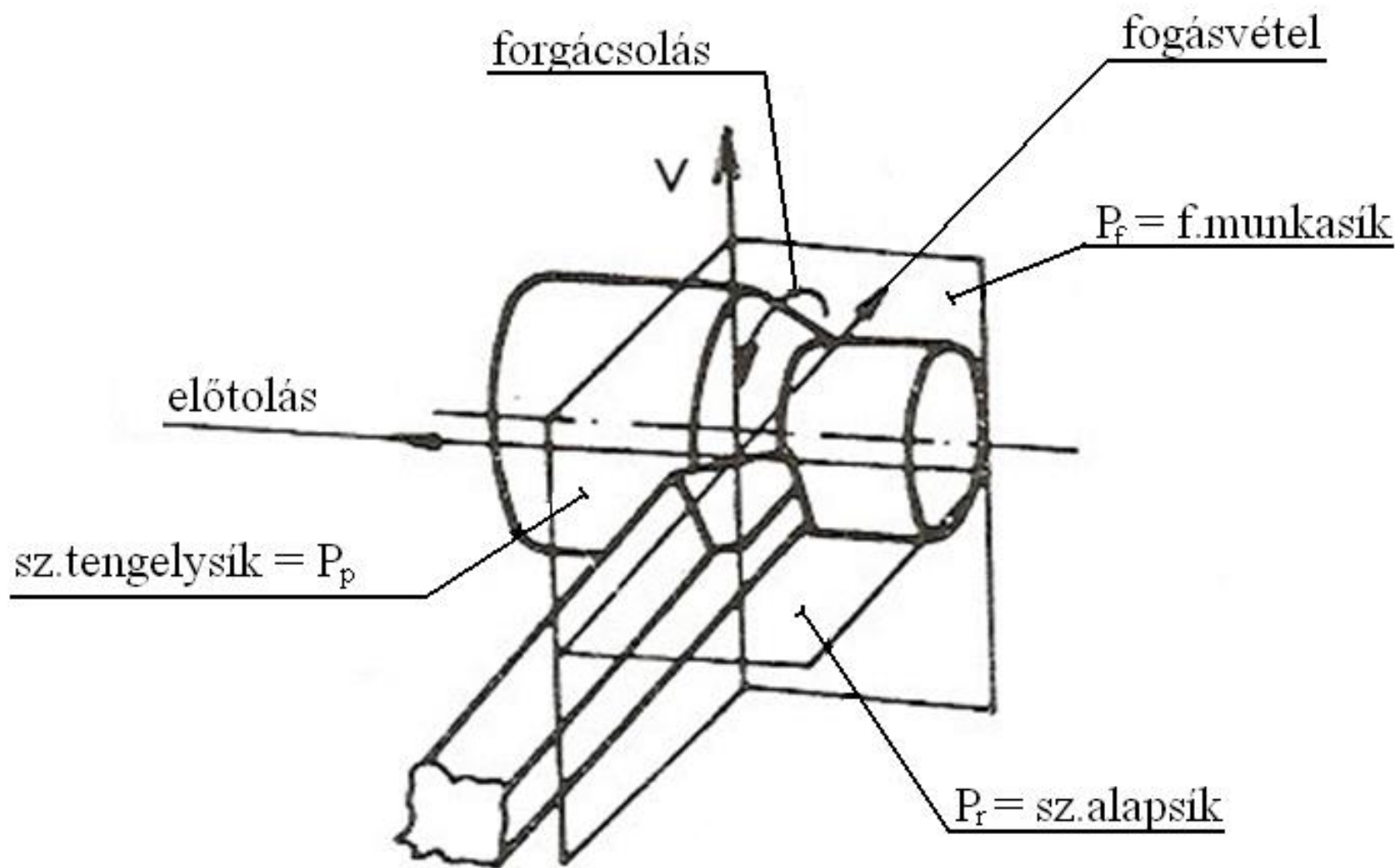
lekerekített

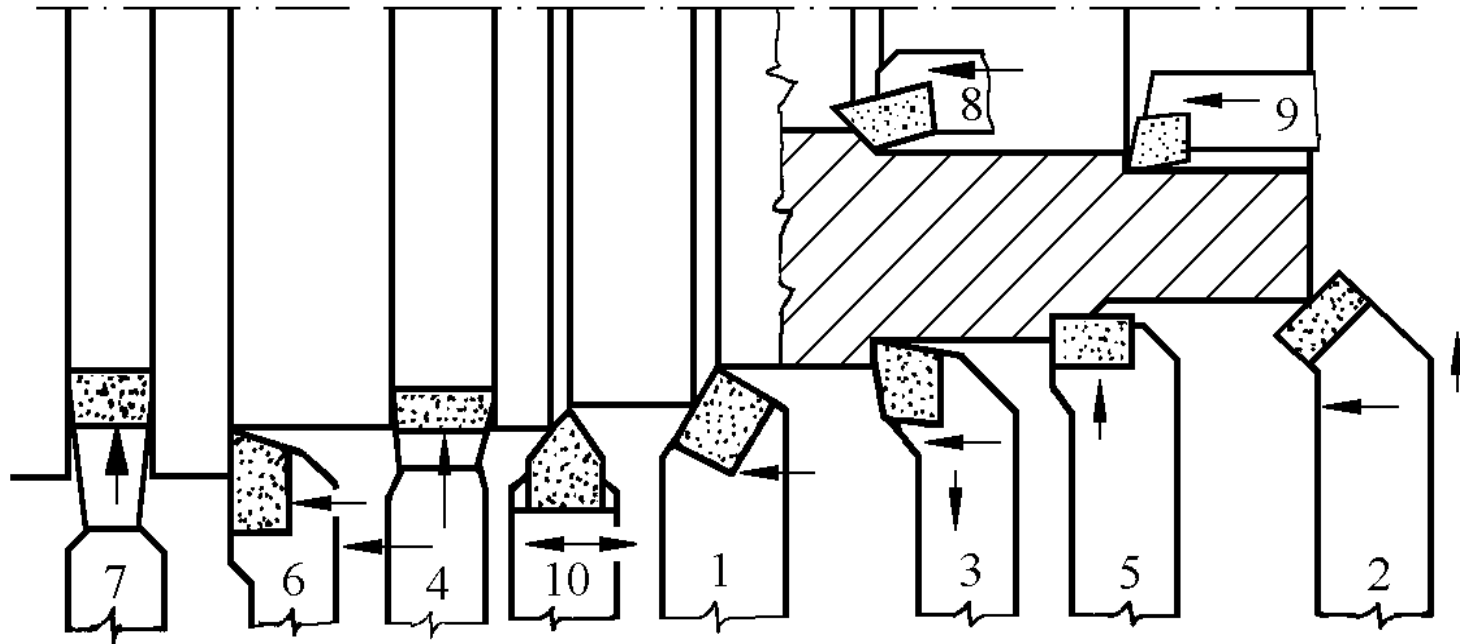
c.

fazettás

SZERSZÁMSÍKOK

A FORRASZTOTT KEMÉNYFÉMLAPKÁS SZERSZÁMOK FAJTÁI ÉS ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI

1. Egyenes forgácsolókés	6. Oldalélű forgácsolókés
2. Hajlított forgácsolókés	7. Szűrő forgácsolókés
3. Homlokélű forgácsolókés	8. Furatkés átmenő furathoz
4. Széles forgácsolókés	9. Furatkés zsákfurathoz
5. Sarok forgácsolókés	10. Hegyes forgácsolókés